

Informatiefase 3

2e Toetsgesprek informateurs - GroenLinks - VVD - PvdA - CDA - D66

26 mei 2023

Aanwezig: Cees van Eijk, Floor Vermeulen (informateurs), Huib van Essen en Marjolein van Elteren (GroenLinks), André van Schie en Vincent Janssen (VVD), Marianne de Widt en Robert Strijk (D66), Mirjam Sterk en Chris Westerlaken (CDA), Hans Adriani en Wilma de Boer-Leijnsma (PvdA), Berbel Ferwerda en Ruud Poort (griffie, verslag)

Presentatie Cees van Eijk en Floor Vermeulen

De informateurs geven een presentatie van hun conclusies tot nu toe.

- Alle partijen zijn voor een meerderheidscoalitie. Een coalitie van 5 partijen is net aan. 7 partijen liever niet, maar geen blokkade. Een aantal van 6 partijen wordt het vaakst genoemd.
- GroenLinks en VVD hebben elkaar gevonden. Daar komen dan PvdA en CDA bij. Dat is acceptabel voor elkaar. Het is vervolgens logisch om daar D66 bij te vragen. Dat is de 4^e grootste partij in de provincie, ligt programmatisch veelal tussen GroenLinks en VVD in en is afgelopen jaren een betrouwbare coalitiepartner geweest.
- Het is een gedeelde wens om op zoek te gaan naar een 6^e partij. Echter: de fracties zetten elkaar klem met de keuze voor de 6^e partij.
- Dus is het kiezen voor de basisvariant van 5 partijen.
- De vraag die hier op tafel ligt. Zien we met elkaar nog alternatieven? De informateurs geven daarbij ook de waarschuwing: Hoe langer je praat, des te meer er gebeurt en hoe moeilijker het kan gaan worden. Blijf niet staren op een 6^e partij. De positieve energie moet behouden blijven.
- Je kan met 5 partijen de formatiefase in. 25 is een smalle meerderheid. Dat geeft ook een inspanningsverplichting naar de Staten. Daarbij kan gekeken worden of op bepaalde onderwerpen (bv. Toekomstbestendige landbouw) met de gehele Staten een akkoord gemaakt kan worden.

Reactie van GroenLinks

- GroenLinks: Wij herkennen ons in de redenering van de informateurs. De opbouw is logisch, maar de conclusie valt ons zwaar.
- GroenLinks: 5 partijen is een werkbare combinatie. Het is wel een smalle meerderheid in de Staten. 6 partijen zou meer comfort bieden, ook qua werklast van de gedeputeerden. De voorkeur voor GroenLinks is een 6^e partij erbij.
- GroenLinks en VVD staan inhoudelijk ver van elkaar af, maar GroenLinks heeft wel het idee dat ze er samen uit zullen komen.
- Er is wel vertrouwen dat de combi van 5 er uit moet kunnen komen.
- De CU zou een logische toevoeging zijn bij de 5 partijen zijn.
- GroenLinks realiseert zich dat toevoegingen van partijen op de flanken niet haalbaar zijn.
- GroenLinks is niet voor de SGP als 6^e partij. De SGP heeft eerder op veel belangrijke basisdossiers tegengestemd. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de Omgevingsvisie, het Klimaatakkoord en het Bosbeleid. Bovendien ligt de SGP ook qua grondbeginselen moeilijk in de GroenLinks-fractie. Sommige fractieleden hebben aangegeven voornemens te zijn om bij een coalitie met de SGP de fractie te zullen verlaten.
- Het CDA vraagt zich af waarom GroenLinks wel voor de PvdD zou kiezen en niet voor de SGP die immers ook tegen belangrijke basisdossiers heeft gestemd. GroenLinks geeft aan dat PvdD inhoudelijk dichterbij staat dan de SGP. Bovendien heeft de SGP 2 zetels en PvdD 3. GroenLinks is er niet voor om een coalitie aan te vullen met 2 zetels. De inhoudelijke argumenten en het grote risico op het uiteenvallen van de fractie wegen echter het zwaarst.

Reactie van VVD

- Het zijn 5 partijen (GroenLinks, VVD, PvdA, CDA en D66) die het waarschijnlijk kunnen gaan doen.
- VVD streeft naar een coalitie die in balans is. Met deze 5 partijen wil de VVD wil de CU er niet bij, niet omdat er een blokkade op de CU ligt, maar vanwege de totale samenstelling van de coalitie die dan ontstaat. De balans is met deze partijen nog niet compleet, en slaat met de CU nog meer om. Voor de balans zou de VVD de SGP er wel bij willen hebben. Het is bitter dat dit niet gaat lukken.
- Deze minimale variant blijkt de maximale variant te zijn.
- De VVD heeft de kiezers wat uit te leggen. Ze wil niet in een links college stappen.

Eerste vragen en reacties

- De PvdA herkent de stappen van de informateurs.
- De PvdA geeft aan dat moet worden opgepast om bij het vormen van een coalitie niet in twee kampen te denken.
- Wat betreft 'recht doen aan de verkiezingsuitslag' geeft de PvdA aan dat 15-20% van de kiezers zich niet meer herkent in de politiek. Dat was 4 jaar geleden ook zo met de opkomst van Forum voor Democratie. Hier heeft de politiek een opdracht te doen.
- De PvdA vraagt zich af waarom de CU niet als 6^e partij kan worden meegenomen?
- De VVD geeft aan D66 en CU niet als middenpartijen te zien, maar als partijen aan de linkerkant. De VVD vindt het belangrijk dat de kiezer zich herkent in het college.
- De informateurs constateren dat er aan de ene kant een wens is voor een afspiegelingscollege en aan de andere kant voor een eenheidscollege. Zij vragen zich af of de partijen nog andere opties voor een coalitie zien.
- D66 probeert goed te begrijpen waarom voor de VVD een coalitie met de CU niet wenselijk is.
- De VVD geeft aan dat het om de balans gaat. Zij vindt meer balans als de SGP aan de 5 partijen wordt toegevoegd. De SGP heeft een grote agrarische achterban. Bovendien heeft de SGP ook gewonnen bij de verkiezingen, de CU niet. Daarnaast staat de CU wat betreft mobiliteit ver van de VVD af.
- D66 wil duidelijk maken dat de VVD zichzelf niet te kort moet doen met het idee dat zij een aanvulling zou zijn van de huidige coalitie. Er wordt gestart met een nieuwe coalitie. De VVD beaamt dat. Er komt een nieuwe coalitie; er wordt opnieuw gebouwd met andere inhoudelijke accenten.
- Het CDA geeft aan dat dit een precair proces is en dat onduidelijk was wat voor soort gesprek dit zou worden.
- Er wordt afgesproken dat het belangrijk is om goede afspraken met elkaar te maken over communicatie, ook richting andere partijen.

Reactie D66

- D66 snapt de redenering van de informateurs.
- Zij constateert dat de weigering van de VVD voor het CU te maken heeft met beeldvorming en gevoel. En dat GroenLinks problemen heeft met SGP vanwege inhoudelijke argumenten.
- Een coalitie van 5 partijen is smal, maar het kan.
- D66 zou de CU er ook bij willen.
- D66 sluit op voorhand niemand uit, maar heeft minder vertrouwen in de samenwerking met de SGP. Daar heeft de partij weinig mee; grondbeginselen matchen niet.
- De analyse van de informateurs is te volgen. Toch houdt D66 een beetje katerig gevoel over aan het eindresultaat. De CU zou goed bij deze coalitie passen.
- D66 vindt het moeilijk uit te leggen waarom de CU niet bij deze 5 partijen kan.
- Het CDA vraagt aan D66: Waarom wel CU als 6^e partij en niet de SGP? D66 geeft aan dat de SGP inhoudelijk teveel verschilt. Dat is ook zichtbaar in het stemgedrag van de afgelopen vier jaar.
- GroenLinks geeft aan dat de CU een partij in beweging is. Die beweging ziet zij niet bij de SGP. Het CDA ziet dat wel.

Reactie CDA

- CDA geeft aan blij te zijn dat ze bij dit gesprek mag zijn.
- Het CDA heeft bij de verkiezingen harde klappen gehad en dat gaat hen aan het hart. Het is belangrijk om 'recht te doen aan de kiezer'. Daarom had het CDA liever een brede coalitie gehad met BBB en GroenLinks.
- Er moet iets met het geluid van de kiezers die op de BBB hebben gestemd gedaan worden. De SGP ligt wat betreft het landelijk gebied dicht bij de BBB- en CDA-achterban dan de CU of D66. Het maakt uit of je met 3 of met 4 linksere partijen in een coalitie zit. Dat is niet om partijen uit te sluiten, maar het is een inhoudelijke afweging.
- D66 is voor het CDA ook wel even slikken. Zeker gezien de landelijke stellingnames. De CU ligt dichterbij het CDA dan D66. Maar met het voorstel voor CU in plaats van D66 haalt de coalitie geen meerderheid.
- CDA vindt het jammer dat er geen inhoudelijk gesprek is gevoerd met de SGP. Zij mist de inhoudelijk opbouw in deze verkenning. Er wordt aan de voorkant teveel aangenomen. Verschillen zouden wel eens overbrugd kunnen worden door inhoudelijk te kijken.
- GroenLinks geeft aan dat een extra gesprek tussen GroenLinks en SGP voor de Bühne zou zijn.
- CDA geeft aan dat zij in de oude coalitie op sommige dossiers soms erg heeft moeten trekken als meest rechtse partner. Zij voelt om die reden meer comfort bij VVD en SGP.
- CDA: Als je kijkt naar het onderwerp Stikstof, dan is wat er de afgelopen periode aan beleid is ontwikkeld in feite al een Statenakkoord. Dit onderwerp was niet opgenomen in het coalitieakkoord.
- GroenLinks: D66 ligt lastig bij het CDA. Vanuit landelijk perspectief wordt dat begrepen, maar vanuit het Utrechts college snapt GroenLinks dit niet. Het CDA geeft aan dat dit leeft bij de achterban; zij heeft wel degelijk te maken met landelijke beelden.
- PvdA: Jammer dat het zo gepolariseerd is. Iedereen wil een goede toekomst voor de provincie Utrecht. CDA: Er zitten principiële uitvoeringsverschillen. Dat moet je niet bagatelliseren. CDA wil die verbinding graag maken. Verbinding zit in de samenstelling van het college, maar ook in het programma.
- Op de vraag van GroenLinks wat de voorkeur heeft van het CDA: coalitie met de 5 of deze aangevuld met de CU, geeft het CDA aan een voorkeur te hebben voor de CU boven D66. 'Door de keuze voor 5 partijen is de toevoeging van D66 een logische omdat we hiermee een meerderheid van 25 zetels hebben en omdat hiermee meer recht wordt gedaan aan de balans in de coalitie.'
- De VVD brengt het idee naar voren van een 6^e onafhankelijke gedeputeerde (zonder politieke signatuur) voor het landelijk gebied. Het CDA vindt dit een interessant optie. PvdA is niet voor teveel frivoliteiten.

Reactie PvdA

- De PvdA kan uit de voeten van het advies van de informateurs, maar herkent zich ook in het katerige gevoel van D66
- PvdA ziet de CU als een prima partij. Waarom zou je zo'n potentiële partner uitsluiten? Het provinciebestuur gaat met de VVD naar 'rechts', dus aan de verkiezingsuitslag wordt recht gedaan. De VVD geeft aan dat samenwerken met de CU een stap te ver is, vanwege de disbalans die dit in een coalitie brengt. De VVD heeft twee zetels verloren aan de BBB. Zij heeft iets te doen met deze uitslag.
- PvdA heeft geen blokkade op een van de 9 genoemde partijen in de formatieopdracht.
- D66 geeft aan dat zij het zelf niet kan uitleggen waarom de CU niet aan deze 5 partijen toegevoegd zou kunnen worden. De VVD antwoordt dat zij zal beargumenteren waarom de VVD de CU niet ziet zitten in deze coalitie.

Vervolgafspraken

- De informateurs geven aan dat hoe langer je wacht, hoe meer deuren er dicht gaan. Er is misschien een katerig gevoel. Maar hier staat wel een team dat het verschil kan maken.
- Dit was een toets-gesprek. Hier wordt niets besloten.

- Afgesproken wordt dat de partijen teruggaan naar hun fracties voor een go/no go. De informateurs willen een gedragen advies hebben. De vraag is: Steunen de fracties de samenstelling van deze 5 partijen?
- Het conceptadvies wordt in elk geval op twee punten aangepast.
 - Bij een *eenduidig College-akkoord op hoofdlijnen* wordt toegevoegd: *waarbij op cruciale onderwerpen concrete afspraken worden vastgelegd.*
 - Er wordt niet gesproken over een *Statenakkoord*, maar: *Het is wenselijk om enkele onderwerpen zoals toekomstbestendige landbouw, vitalisering landelijk gebied en realisatie landelijke stikstofdoelen met de hele Staten nader uit te werken.*
- 27 mei leggen de partijen het conceptadvies terug in hun fracties. De uitkomsten daarvan koppelen zij uiterlijk 24.00 uur terug.
- Tweede Pinksterdag (29 mei) zullen de andere partijen (van de 9 uit de formatieopdracht) geïnformeerd worden.
- Dinsdag 30 mei zal het advies van de informateurs de deur uit gaan.
- Woensdag 31 mei zal het duidingsdebat zijn.
- De partijen zullen wat hier besproken is bespreken met hun achterban, maar de inhoud van dit gesprek is verder vertrouwelijk.